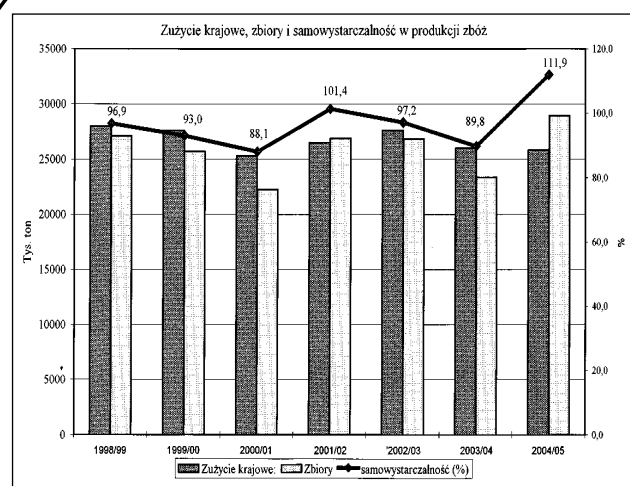

RYNEK ZBÓŻ

stan i perspektywy

ISSN 1231-3149

ANALIZY
RYNKOWE

LISTOPAD 2004

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Światowy rynek zbóż w sezonie 2004/05 – *M. Kisiel*
- III. Polski rynek zbóż w sezonie 2004/05
 1. Krajowe zasoby – *M. Kisiel*
 2. Krajowe zużycie zbóż – *M. Kisiel, J. Drożdż, W. Łopaciuk*
 3. Handel zagraniczny zbożami – *M. Kisiel, W. Łopaciuk*
 4. Zapasy na koniec sezonu – *M. Kisiel*
 5. *Interwencja na rynku zbóż – M. Włodarczyk*
 6. Ceny zbóż na rynku krajowym – *M. Kisiel*
- IV. Aneks statystyczny

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: (0-prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr Michał Kisiel

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0-prefiks·22) 826-50-31 wew. 551

mgr inż. Wiesław Łopaciuk

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0-prefiks·22) 826-50-31 wew. 719

mgr Jadwiga Drożdż

• Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego IERiGŻ •
Tel.: (0-prefiks·22) 826-55-31 wew. 770

mgr Maria Włodarczyk

• Agencja Rynku Rolnego •
Tel.: (0-prefiks·22) 661-70-43

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 18.10.2004 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Zdzisława Wiśniowska-Antonik, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w czerwcu 2005 r.

REASUMPCJA

Z powodu głębokiego załamania się produkcji i podaży w sezonie 2003/04 ceny zbóż gwałtownie wzrosły. Przez trzy kwartały tego sezonu drożały zarówno zboża krajowe, a jeszcze bardziej pochodzące z importu. Wzrosły ceny zbytu produktów przemiału zbóż i przetwórstwa wtórnego oraz cen detalicznych przetworów zbożowych, a w rolnictwie pogorszyła się opłacalność produkcji zwierzęcej, zwłaszcza trzody chlewnej.

Sezon 2004/05 w przeciwieństwie do poprzedniego charakteryzuje się dużym wzrostem zasobów i niewielkim spadkiem krajowego zapotrzebowania. W połączeniu ze zmianami w systemie interwencji skutkować to będzie kilkudziesięcioprocentowym spadkiem cen pszenicy i zbóż pastewnych, w porównaniu z odpowiednimi kwartałami sezonu 2003/04.

W roku 2004 **zasoby zbóż** ze źródeł krajowych powiększyły się o ponad 14% do 29,7 mln ton mimo 72% redukcji zapasów początkowych. Powiększyły się znacząco zasoby wszystkich gatunków zbóż, w tym kukurydzy po raz drugi z rzędu. Najbardziej wzrosła podaż pszenicy (o 15%), pszenżyta (o blisko 18%) i żyta (o 23%). W mniejszym stopniu (o 11%), zwiększyły się zasoby jęczmienia.

Zbiory zbóż w r. 2004 wyniosły blisko 29 mln ton (licząc wraz z mieszan-

kami zbożowymi i kukurydzą), tj. są o 24% większe niż w roku ubiegłym (23,4 mln ton). Na rekordowo wysokie zbiory złożyło się powiększenie powierzchni zasiewów (o 2,7%), a głównie wzrost plonowania (o 20,6%), dzięki wyjątkowo korzystnym warunkom pogodowym. Najbardziej, w granicach 28–33%, wzrosła produkcja pszenżyta, kukurydzy i żyta, a mniejsze ale również wysokie jej przyrosty (o 18–24%) uzyskano w produkcji owsa i mieszanek zbożowych, pszenicy i jęczmienia.

W sezonie 2005/06 przewidywany jest wzrost bieżących nakładów produkcyjnych oraz dalszy wzrost powierzchni zasiewów zbóż. Produkcja zbóż w roku 2005 może się jednak obniżyć nawet do 27 mln ton, gdyż nikłe jest prawdopodobieństwo by warunki pogodowe były równie korzystne jak w cyklu produkcyjnym 2003/04.

Krajowe zużycie zbóż, po blisko 6% spadku w roku 2003/04, w bieżącym sezonie może zmniejszyć się o około 1% do 25,9 mln ton. Na dotychczasowym poziomie, nieco poniżej 5,8 mln ton, pozostanie **spożycie** przetworów zbożowych, a mimo ograniczenia przerobu pszenicy na skrobię i jej pochodne o 3,5% powiększy się **przemysłowe zużycie**. O spadku chłonności krajowego rynku zbożowego przesądzi dalsza, oceniana na 3%, redukcja spasanias zbóż będąca wynikiem pogłębienia regre-

su w chowie trzody chlewnej oraz wzrostu produkcji pasz objętościowych. Zapowiadające się ożywienie w produkcji zwierzęcej, w tym zwłaszcza w chowie trzody chlewnej, wskazuje na możliwość około 3% wzrostu chłonności krajowego rynku zbóż dopiero w sezonie 2005/06.

W sezonie 2004/05 dojdzie do poprawy **salda obrotów handlu zagranicznego** produktami sektora zbożowego. Ze względu na wzrost podaży z produkcji krajowej i spadek krajowego zużycia powstanie eksportowa nadwyżka zbóż w wysokości około 1 mln ton. Potencjalne możliwości eksportu tej nadwyżki stwarza pełna liberalizacja handlu na obszarze UE-25 oraz reżim eksportowy Wspólnoty. Przeszkodą jednak może stać się umacnianie się złotego w relacji do euro i USD, słaba znajomość unijnych procedur ubiegania się o zezwolenia i refundacje eksportowe oraz słabe rozeznanie rynków zbytu. Dlatego w sezonie 2004/05 na rynkach krajów UE oraz krajów trzecich można będzie ulokować nie więcej niż 350–400 tys. ton zbóż (wraz z eksportem przetworów liczonych w ekwiwalencie ziarna). Import zbóż niezbędny dla dostosowania podaży zbóż do potrzeb rynku może natomiast wynieść około 600 tys. ton.

Na realność zwiększenia eksportu wskazują pozytywne tendencje

Tabela

Bilans zbóż ogółem* w latach 1996/97 - 2003/04 i prognoza 2004/05 (tys. ton)

Lata	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05 prognoza	2003/04 = 100
Zapasy początkowe	2103	4544	4052	3967	3255	2563	3768	2603	739	28,4
Areał uprawy	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8258	8126	8328	102,5
Plony	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	3,25	2,87	3,48	121,1
Produkcja	25247	25350	27101	25690	22267	26902	26838	23347	28965	124,1
Import **	3427	1464	1309	1342	2419	933	811	980	610	62,2
Ogółem zasoby	30777	31358	32461	30999	27942	30398	31417	26929	30314	112,6
Zużycie krajowe:	26009	27000	27979	27619	25283	26531	27614	26055	25908	99,4
- spożycie	5815	5810	5790	5789	5793	5793	5792	5772	5765	99,9
- wysiew	1990	1970	1947	1962	1956	1835	1799	1838	1877	102,1
- zużycie przemysłowe	682	776	824	959	931	1102	1161	1131	1170	103,4
- spasanie	16062	16965	18034	17603	15510	16398	17612	16400	15900	97,0
- straty i ubytki	1460	1479	1384	1305	1093	1403	1251	914	1196	130,8
Eksport	224	306	528	124	95	100	1200	135	380	281,2
Zapasy końcowe	4544	4052	3955	3255	2563	3768	2603	739	4026	544,6
Zapas/zużycie (%)	17,3	14,8	13,9	11,7	10,1	14,1	9,0	2,8	15,3	X

*) łącznie z kukurydzą, ale bez gryki i prosa

Źródło: 1996/97-2002/03 wg GUS, 2003/04- 2004/05 szacunki i prognozy autorów.

w pierwotnym i wtórnym **przetworstwie zbóż**, w którym szybko postępuje proces koncentracji kapitału i produkcji, a działające w nim firmy od 3 lat osiągają bezpieczne wyniki finansowe i w ostatnich latach intensywnie inwestują. Modernizacja majątku produkcyjnego przyczynia się do poprawy konkurencyjności tych firm pod względem jakości i zdrowotności oferowanych produktów, a spadek kosztów surowcowych sprzyja poprawie ich konkurencyjności cenowej.

Od 1 maja 2004 r. obowiązuje w Polsce unijny system **interwencji** na rynku zbóż. Podtrzymywane są ceny pszenicy, jęczmienia i kukurydzy, natomiast w bieżącym i następnych sezonach nie dotyczy to już żyta. Na okres od 1 listopada – 31 maj roku następnego przesunięte są terminy prowadzenia interwencyjnego skupu tych gatunków zbóż. W skupie obowiązuje jednolita cena interwencyjna w wysokości 101.31 EURO (od listopada do maja następnego roku narastająco podwyższana co miesiąc o 0.46 eurocentów) oraz unijny sys-

tem oceny jakościowej ziarna (norm i metod określania jakości) i związane z nim system potrąceń i premii wpływających na wysokość ceny interwencyjnej płaconej dostawcom. Dodatkowym wymogiem jest wielkość pojedynczej partii ziarna, minimum 80 ton.

W sezonie 2004/05 wzrosło podaż zbóż ze źródeł krajowych oraz spadła chłonność krajowego rynku zbożowego, co stwarzać będzie presję w kierunku spadku cen. Wbrew pierwotnym obawom w okresie żniw i tuż po nich nie doszło do nadmiernego spadku cen zbóż poniżej poziomu sprzed roku. Od listopada dolny przedział zmienności cen rynkowych pszenicy, jęczmienia i kukurydzy wyznacza cena interwencyjna, a jej wysokość w złotych bieżący kurs euro. Zakładając, że w dalszych miesiącach sezonu 2004/05 kurs ten wyniesie 4.1– 4.3 zł, to w listopadzie 2004 interwencyjna cena ziarna pszenicy, jęczmienia i kukurydzy spełniającego minimalne wymogi jakościowe wraz z miesięczną dopłatą wyniesie 438 zł/t (101.77 €), a w ma-

ju 2005 w granicach 430–450 zł/t (104.53 €/t).

W IV kwartale 2004 i w I kwartale 2005 roku ceny płacone producentom za ziarno pszenicy i jęczmienia konsumpcyjnego w obrocie rynkowym będą się kształtowały o kilka procent powyżej ceny interwencyjnej, natomiast w II kwartale 2005 r. mogą one obniżyć się do poziomu ceny interwencyjnej. Przez cały sezon niższe o kilkadziesiąt procent od cen w sezonie 2003/04 oraz o kilkanaście procent od ceny interwencyjnej będą natomiast rynkowe ceny zbóż paszowych (pszenicy, jęczmienia, żyta, owsa i pszenżyta). Wyżej niż w skupie interwencyjnym będzie ceniona jedynie kukurydza poszukiwana zarówno na rynku krajowym, jak i w krajach UE-15.

W sezonie 2005/06 na rynku zbóż nie powinno dojść do zasadniczych zmian relacji popytu i podaży. Na tej podstawie można przewidywać, że poziom cen płaconych producentom zbóż w nowym sezonie będzie zbliżony do ukształtowanego w sezonie bieżącym.

SUMMARY

Reflecting a breakdown in production and supplies in the 2003/04 season grain prices peaked up. Both domestic and imported grain prices kept increasing for three quarters of that season. The prices of grain products increased along the whole marketing chain (primary processing, secondary processing, retail trade). In agriculture farms faced a deterioration in the profitability of livestock production, particularly in the swine sector.

Contrary the previous season, the 2004/05 season is featured with a bulk increase in grain supplies and a slight contraction in domestic demand. This along with changes in the intervention system will result in a considerable decline in the prices of wheat and coarse grains as compared to the relevant periods of the previous season.

Despite a reduction in opening stocks by 72%, **domestic cereal supplies** in 2004 increased by 14% to 29.7 million tons. Significant increase in supplies was recorded for all grains, including maize for the second season in row. The highest increase of supply concerned wheat (by 15%), triticale (by 18%) and rye (by 23%). The supply of barley increased by 11%.

Cereal crops in 2004 totalled 24% up from the previous year (23.4 mil-

lion tons) at about 29 million tons (including mixed grain and maize). Such increase resulted from the increase in cereal area (by 2.7%) and mainly from the increment in yields (by 20.6%) due to exceptionally favourable weather conditions. The highest increase in production was observed in the case of triticale, maize and rye (by 28–33%). Smaller rate than those but still very high, was observed in the case of oats, mixed grain, wheat and barley (by 18–24%).

Further increase in the use of inputs and enlargement of cereal area are forecast for the 2005/06 season. Nevertheless cereal crops in 2005 may decline to some 27 million tons because such favourable weather developments as recorded this year are very unlikely to occur next year.

Following a 6% decline in the 2003/04 season domestic use of cereals in the current season is expected 1% down at 25.9 million tons. **Human consumption** is to remain unchanged (slightly below 5.8 million tons). Despite a reduction in the use of wheat in starch industry, **industrial uses** of cereals are forecast to increase by 3.5%. The decline in domestic demand for cereals would then result from the reduction in **feed use** (by about 3%), due to a regress in swine sector and abundant supply of green forages and dry roughages. An-

anticipated recovery in livestock production, particularly in the swine sector may lead to some increase (by circa 3%) in domestic demand but not earlier than in the 2005/06 season.

The balance of foreign trade in cereals in the 2004/05 season is likely to improve. Reflecting growing domestic supplies and declining demand, exportable surplus is forecast at about 1 million tons. Lack of trade barriers on the Common market (EU-25) and The EU export regime in the cereal sector create feasible opportunities for exports. However appreciating Polish currency versus EURO and USD, poor knowledge about the EU procedures regarding applications for export licences and refunds and destination markets can be serious obstacles to develop export activities. That is why the cereal exports in the 2004/05 season are forecast only at some 350–400 thousand tons (including cereal products in grain equivalent). Cereal imports necessary to adjust supply to the market requirements are estimated at 600 thousand tons.

Positive developments in primary and secondary cereal processing, i.e. growing concentration of capital and production; reasonable financial standing and investments support the scope of export increase. Extensive modernisation of production faci-

Table

Total grain balance sheet for the period of 1996/97-2003/04 and forecast for 2004/2005 ('000 t)

Seasons	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05 forecast	2003/04 = 100
Opening stocks	2103	4544	4052	3967	3255	2563	3768	2603	739	28,4
Area sown	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8258	8126	8328	102,5
Yield	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	3,25	2,87	3,48	121,1
Crops	25247	25350	27101	25690	22267	26902	26838	23347	28965	124,1
Imports	3427	1464	1309	1342	2419	933	811	980	610	62,2
Total supply	30777	31358	32461	30999	27942	30398	31417	26929	30314	112,6
Domestic use	26009	27000	27979	27619	25283	26531	27614	26055	25908	99,4
- food	5815	5810	5790	5789	5793	5793	5792	5772	5765	99,9
- seeds	1990	1970	1947	1962	1956	1835	1799	1838	1877	102,1
- industrial uses	682	776	824	959	931	1102	1161	1131	1170	103,4
- feed	16062	16965	18034	17603	15510	16398	17612	16400	15900	97,0
- wastes and losses	1460	1479	1384	1305	1093	1403	1251	914	1196	130,8
Exports	224	306	528	124	95	100	1200	135	380	281,2
Carryover stocks	4544	4052	3955	3255	2563	3768	2603	739	4026	544,6
Stocks/use ratio (%)	17,3	14,8	13,9	11,7	10,1	14,1	9,0	2,8	15,3	X

*) including maize (corn) but excluding buckwheat and millet

Source: 1996/97-2002/03 - CSO, 2003/04- 2004/05 authors' estimations and forecast.

lities contributes to the improvement of companies competitiveness as regards quality and health safety of offered food products, while declining raw material costs improve their price competitiveness.

Since the first of May 2004 the EU intervention system on the cereal market has been implemented on the Polish market. The market price of wheat, barley and maize is supported, while rye has been excluded from the intervention system. The intervention procurement of the above mentioned cereals will be conducted from the 1st of November to 31st of May. The price for all cereals bought-in within intervention procurement is uniform (103.31 EUR/t) and each month is increased by monthly reports (0.46 EUR/t). The grains offered to the intervention should fulfil the minimum quality requirements. The system of deductions and premiums

from the base price, affecting the prices received by the cereal deliverers, has been put into operation. In addition there is a requirement concerning the minimum size of deliveries fixed at 80 tons.

In the 2004/05 season domestic supplies of cereals are expected to increase, while the market capacity is forecast to contract. This would create a downward pressure on cereal prices. Contrary to previous expectations the introduction of the EU intervention system and pricing did not result in excessive decline in cereal prices below the level observed a year ago. Since November the market price floor is set by the intervention price determined by current exchange rate of Polish currency versus EURO. Assuming the exchange rate in the next months varies between 4.1 and 4.3 PLN/EURO, intervention price (plus monthly re-

ports) of wheat, barley and maize matching minimum quality requirements in November 2004 would amount to 438 PLN/t (101.77€/t) and in May 2005 430–450 PLN/t (104,53 €/t).

Producer prices paid in the fourth quarter of 2004 and first quarter of 2005 for bread wheat and milling barley would fluctuate a few percent above the intervention price and then in the second quarter of 2005 may go down back to its level. During the whole season the prices of coarse grains (feed wheat, barley, rye, oats and triticale) may be lower by 15% and even more than the intervention price and considerably lower than in previous season.

None of major changes in the market fundamentals are expected in the 2005/06 season. Therefore the producer prices would be close to the level observed in current season.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Rynek ziemniaka /26/ • listopad 2004,
2. Rynek rzepaku /26/ • listopad 2004,
3. Rynek owoców i warzyw /25/ • listopad 2004,
4. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /20/ • grudzień 2004,
5. Popyt na żywność /5/ • grudzień 2004,
6. Rynek cukru /26/ • grudzień 2004,
7. Rynek ryb /2/ • grudzień 2004,
8. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /27/ • marzec 2005,
9. Rynek pasz /17/ • kwiecień 2005,
10. Rynek mleka /28/ • kwiecień 2005,
11. Rynek drobiu i jaj /27/ • maj 2005,
12. Rynek mięsa /28/ • maj 2005,
13. Rynek zbóż /28/ • czerwiec 2005,
14. Rynek ziemi rolniczej /8/ • wrzesień 2005.

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2004 roku wynosi 34 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks-22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
